

היכלי תורה

רשת
שיעורים
תורה

החומר בעלון מתוך
מתיבתא
הגמרא של לומדי
הדף היומי

ערש"ק פרשת וירא יד חשוך תשסח ♦ דף היומי בבלי: כתובות נה ירושלמי: תענית טז משנ"ב: קג.

ותבט אשתו מאחוריו ותהי נציב מלח.. (יט, כו)

ברש"י: במלח חטאה, ובמלח לקתה. אמר לה, תני מעט מלח לאורחים הללו, אמרה לו אף המנהג הרע הזה אתה בא להנהיג במקום הזה.

יש לתמוה על אשתו של לוט, שכאשר עשה להם משתה ומצות אפה ויאכלו, לא מיחתה בידו, ורק באותו קמצוץ מלח שנתבקשה להגיש להם, נתעוררה להגן על מנהגי המקום.

והנה מנהגם הרע של אנשי סדום, היה ההיפך גמור של הכנסת אורחים וצדקה לעניים. כאשר היו אלה מזדמנים לסדום, לא די שלא היו מפרנסים אותם, אלא היו מתקלסים ומתעללים בהם עד שתצא נפשם. מובא בגמרא (סנהדרין קט ב), כי כשאר היה מזדמן עני לסדום, היה כל אחד מאנשי העיר נותן לו דינר ושם הנותן כתוב עליו, אלא שתנאי התנו ביניהם, שלא ימכור שום אחד מהם לעני פת למאכלו. העני, מתוך המומון המרובה שנתנו לו, נראה היה כי מקבלים אותו בסבר פנים יפות, והיה מומשיך לשהות בעיר עד שמת ברעב, ואז היה כל אחד מאנשי סדום מכיר את המטבע שנתן לעני, ונוטלה.

אשת לוט כשראתה את בעלה מגיש לאורחים מאכל ומשתה, שקלה בדעתה כי בודאי כוונתו לעשות כמעשה אנשי סדום. מצאנו בברכות (מ א), אמר רבא בר שמואל משמיה דר' חייא, אחר כל אכילתך אכול מלח, ואחר כל שתיתך שתה מים, ואי אתה ניזוק. ממילא בעצם הגשת המצות לאורחים עדיין לא היה בכך עבירה על חוקי סדום, כי שמא היתה כוונתו שיאכלו את המצות שאין בהם מלח, וישתו את המשקים שיגיש להם, ומתוך שלא יתן אחר אכילתם מלח ואחר שתייתם מים, יבאו לידי היזק, ונמצא כי סבר הפנים יפות שהראה לאורחים במצות ובמשתה, כשר וראוי היה על פי משפט סדום.

אולם כאשר היה ברצונו של לוט להגיש לאורחים גם מלח, נתברר הדבר למפרע, שגם בנתינת המצות והמשתה היתה כוונתו לטובתם, להחיות את נפשם העיפה מטלטול הדרך.

לכן כשהגיע לנתינת המלח פקעה סבלנותה ויסרה אותו על המנהג הרע שהוא בא להנהיג בסדום.

ע"פ יעלת חן

נושאי ה'דף' בעלון

העברת כספי צדקה שמיועדים למוסד אחד, למוסד אחר.....כתובות נה

חיזוק למצווה דרבנן כשיש בה גם מצווה מהתורה.....כתובות נו

השתמשות בכהן בזמן הזה.....כתובות נז

טענת צאי מעשי ידיך במזונותיך, באשה העובדת בזמננו.....כתובות נח

ניתוח פלסטי לנוי.....כתובות נט

פתיחת סתימה בשבת.....כתובות ס

כשרות בהמה עפ"י רוח הקודש.....כתובות סא

כפתור ופרח.....עמוד 6

מצרפים וזוכים
פרטים בשבוע הבא

(מטעמים החדש) ומטעם זה אפשר להפך בזכותו ששל איזה בית דין שראיתי שהדיינים יצאו להתיעצות והבעלי דינים הניחו במקומם, כי בודאי לא היה שם חדר מיועד לזה לפי ערך כבוד הבעלי דינים, ודבר זה נוגע לכבוד הבריות והכנסת אורחים. וחכמינו ז"ל אמרו דגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה.

בערכאות בשעה שדנים להיכן הדין נוטה לפטור או לחיוב המנהג שיוצאים השופטים לחדר אחר והצדדים נשארים בצקומם, ובבית דין ישראל הוא להיפך דאם חפצים להתייעץ טרם שיוגמרו הדין יוצאים הבעלי דינים והדיינים יושבים במקומם בחדר, לפי שכתוב "אלהים ניצב בעדת אל". אם כן אסור לקום ולעזוב מקום השכינה

העברת כספי צדקה שמייעדים למוסד אחד, למוסד אחר

אחד מן המקורות בש"ס בדיני אומדנא הוא מהמבואר בסוגיין, שאמרו אע"פ שבתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף, נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל, רבי אלעזר בן עזריה אומר מן הנשואין גובה את הכל, מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה, ואתמר רב ורב נחמן חד אמר הלכה כראב"ע וחד אמר אין הלכה כראב"ע, וכו' אלא תרווייהו אזלי בתר אומדנא מ"ד הלכה שפיר מאן דאמר אין הלכה הכא נמי אומדן דעתא הוא משום איקרובי דעתא הוא והא איקרובא ליה דעתא וכו' והלכה כראב"ע.

והנה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' קד) נשאל מגבאי צדקה שקיבצו כספים עבור מוסד ידוע, אם יש להם רשות לשנות בלא דעת הנותנים למוסד אחר כעין מוסד זה.

וכתב שם עפ"י דברי השו"ע (או"ח סי' קג ס"ז) שמקורם בסוגיית הגמרא במגילה (כו:) שכיון שקיבצו את כספים מהרבה אנשים למוסד ידוע אין להם רשות לשנות בלא דעתם, ובפרט כשיש אומדנא דמוכח טובא שעל דעת שיתנו את הכספים למוסד אחר לא נתנו, ואומדנא המוכחת ביותר מועילה גם להוציא ממון מיד המוחזק, (עיין שו"ע חו"מ סי' ר"ה ס"ו, וגליוני הש"ס בסוגיין ד"ה בתר שהביא בזה באריכות מדברי הפוסקים).

אמנם הביא שם מחלוקת אם בזמן הזה אנו בקיאים בשיעור האומדנא כמו שהיו בקיאים בהן חכמי התלמוד, ונוכל אפילו להוציא מיד המוחזק, או שאין אנו בקיאים ונוכל להוציא ממון רק באומדנא המוכחת ביותר, ומ"מ כתב שם שבנידון דידן יש אומדנא המוכחת ביותר, ועוד שהנידון הוא להחזיק ולא להוציא.

והנה בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"ג יו"ד סי' קפב) נשאל מבעל הדמשק אליעזר, בנידון דומה, בדבר אנשי חסד שנתנו לו כמה אלפים לפדיון שבויים עבור עמה משפחות מיוחסות ות"ח, ובינתיים ניתן להם חופשה ע"י השתדלות רב וכסף פדיון שיוכלו לשוב למדינתם, אבל לא למקומם ולנחלתם, ובעל הדמשק אליעזר שאלו אם עליו להשיב את הכסף ליד הנותנים, כיון שכבר אין בהם צורך לפדיון שבויים, או שמא ישלח את הממון למשפחות הנ"ל, שבודאי יש להם צורך בו למחית נפשם.

והשיב, הנה דין זה צריך עיונא רבא, שבשקלים (פ"ב מה"ה) דנו בדין ממון שגבו עבור שבויים ונשאר מהממון מה דינו, וכתב הרע"ב (שם) שבאופן שגבו המעות לצורך פדיון שבויים או לעני ולא נעשה בהם דבר כי לא נצרך או לסיבה אחרת, תלוי באשלי רברבי כמובא בב"י (יו"ד סי' רנג ד"ה כתב הרשב"א), שהרשב"א כתב בתשובה (ח"ד סי' נה) על מעות שנגבו לפדיון שבוי ואח"כ מת שבוי עד שלא נפדה, שדבר ברור שהוא של יורשיו, כיון שמשעת גביית הממון זכה לו הגבאי. אך הרא"ש בתשובה (כלל ל"ב סי' ו), חלק וכתב שבאופן זה אדעתא דהכי לא התנדבו, ואם יש אפשרות יש להחזיר המעות לכל התורמים, ואח"כ הביא הב"י מדברי המרדכי (פ"ה סי' קעו) שכתב מעשה באחד שנדר מעות להשיא יתומה אחת והרויח בהם, ונפטרה היתומה ותבעוהו יורשיה, ופטרו ה"ר חיים, והביא ראיה מסוגיין שאמרו שלא כתב לה אלא על מנת שהוא כונסה, וכ"ש בנידון זה. וכן פסק הרמ"א (שם ס"ז) שאם נדר אחד ליתומה מעות להשיאה, ומתה, לא זכו בהם יורשים. ומיהו כל זמן שהיא חיה הם של היתומה וצריך לתת לה מיד, ואין ממתנינים עד נשואיה. ואם מתה המעות חוזרין.

חיזוק למצווה דרבנן כשיש בה גם מצווה מהתורה

בסוגיין מבואר שישנם דברים שחכמים עשו חיזוק לדבריהם, ובתוס' (ד"ה הא) ביארו שיש בזה שלשה חילוקים, בקנסא עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה (יבמות לו:), באיסורא כשל תורה (ב"מ נה:), ופעמים לא עשו חיזוק כלל (הכא בכתובות).

והנה מקומות שבהם עשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, דנו אחרונים מה הדין כשנזדמנו בהם דאורייתא ודרבנן ביחד, אם עשו חיזוק לדבריהם אף בזה, או שמכיון שיש בזה גם דאורייתא, שאינה צריכה חיזוק, לא עשו בזה חיזוק אף לדבריהם.

ובשו"ת רב פעלים (ח"א או"ח סי' ל) כתב ראיתי בקונטרס מפרשי הים, בתשובות שבסוף ספר ים התלמוד (בבא קמא) להגאונים מהר"ם זאב ומהר"ש (בעל השואל ומשיב), שכתבו להגאון בעל ח"ס ז"ל על חקירה שחקר הישועות יעקב (אבה"ע סי' סו), היכא שיש בענין אחד דאורייתא ודרבנן יחד, אם עשו חיזוק גם בזה חיזוק לדבריהם, ובסוף דבריהם הביאו ראיה, דכל דאיכא דאורייתא ודרבנן יחד מאחר דודאי לא יפרצו לעבור על איסור דאורייתא דאית ביה, לא עשו חיזוק בכה"ג לאסור משום מילתא דידיהו, וכתבו שזו ראיה ברורה ונצחת יע"ש. וכן נקט גם בשו"ת תורת חסד (או"ח סי' ק אות ד).

אך בשו"ת חת"ס (או"ח סי' טו) בתשובה שכתב לרבנים הנ"ל כתב שהדבר פשוט שאפילו באופן שיש במצווה דרבנן גם מצווה דאורייתא עשו רבנן חיזוק לדבריהם, (וע"ע באור שמח אבות הטומאות פ"ח ה"ח).

נידון זה נוגע למעשה למה שנפסק בשו"ע (או"ח סי' תצה ס"ד) שמוקצה אפילו באופן שמותר בשבת החמירו בו ביו"ט, ובמשנ"ב (ס"ק טו) ביאר שהכוונה לסוגי מוקצה שלא אסרום בשבת כמוקצה מחמת שעומד לסחורה, או מוקצה מחמת מיאוס, והחמירו מפני שישנם הרבה מלאכות שמותרים ביו"ט על אף שאסורים בשבת וחששו שמשום כך יבואו להקל בשאר איסורי יו"ט. ולפי"ז נחלקו הפוסקים כשחל יו"ט בשבת אם באופן זה יהיה דין המוקצה כדין שבת שהרי בשבת זו אין מותרים המלאכות שמותרים בכל יו"ט, ושוב אין חשש שיבואו לזלזל ולהקל באיסורים (האלף לך שלמה, או"ח סי' שלב, רב פעלים שם, ועוד) או שמא כיון שהחמירו חכמים במוקצה ביו"ט לא חילקו בין יו"ט שחל בחול ליו"ט שחל בשבת (שואל ומשיב מהדו"ת ח"א סי' סא).

אך שיש לדון אם החומרא שהחמירו חז"ל ביו"ט שייכת לכלל שחכמים החמירו בדבריהם, ובתוס' (ד"ה הא) כתבו שבמקום איסורא החמירו רבנן רק כשל תורה, ולא יותר משל תורה, אם כן יש להקשות אמאי החמירו במוקצה ביו"ט יותר משל שבת. ובשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"ב או"ח סי' עח) ביאר שאכן אין החומרא שהחמירו ביו"ט מהטעם הנ"ל, אלא הוא מהטעם שהוזכר לעיל שחששו חז"ל שמשום הקולות שיש ביו"ט יבואו להקל יותר, וא"כ כשחל בשבת אין כאן קולות, ועיי"ש מה שהביא בזה מספרי הפוסקים.

וע"ע בעין זוכר (מערכת ח אות טו) שהביא לדון אם כלל זה שחכמים עשו חיזוק לדבריהם וכו' אמור רק במקום שמפורש להדיא בחז"ל, או שבכל איסור דרבנן אומרים כן, עיי"ש.

השתמשות בכהן בזמן הזה

בש"ת כתב סופר (או"ח סי' טו) דן בענין השתמשות בכהן, והביא ראייה ממה שאמרו בסוגיין 'אלא מעתה לקיט כהן לישראל לא יאכל בתרומה שמא יאכילנו לישראל' משמע שמצד השתמשות בכהן מותר. אך כתב שיש לדחות ראייה זו עפ"י מה שכתב המג"א (סי' רפה סק"ו) שבכהן קטן אין מצוות 'וקדשתו' (ודלא כמהרי"ט והרדב"ז, עיי"ש).

וכתב הכת"ס טעם הדין שהרי מפורש הטעם בקרא 'כי את לחם אלקיך הוא מקריב', וקטן אינו בר הקרבה, ועל כן אין להוכיח ממה שאמרו בסוגיין שאפשר להעמיד קושית הגמ' בכהן קטן דווקא שלא הגיע ל"ג שנים, או שהגיע לשנים וספק אם הביא ב' שערות שאינו מקריב עד שידוע שהביא סימנים שהרי בדאורייתא לא סמכינן על חזקה דרבא, וכיון שאינו בכלל 'לחם אלקיך הוא מקריב' אינו בכלל וקדשתו. הגם שבמקום שיש חזקה דרבא הוא רק שלקולא לא סמכינן עלה, אבל להחמיר צריך לקיים בו וקדשתו לכאורה, דלחומרא בוודאי אזלינן בתר חזקה דרבא, מ"מ כיון שסוף כל סוף מחומרא אסור לו לעבוד עבודה זממילא אינו בכלל 'וקדשתו'.

עוד כתב הכת"ס לדחות הראיה מסוגיין, עפ"י מה שהעיר הפמ"ג (פתיחה קצרה לסי' קכח) שאפשר שבעל מום אינו בכלל חיוב 'וקדשתו', מפני שאינו בכלל 'את לחם אלקיך הוא מקריב'. ולפי"ז יש לומר בסוגיין שמדובר שבסוגיין מדובר שהלקיט, הוא כהן בעל מום.

ומ"מ לאחר שהאריך בזה סיים הכת"ס שלשמש עם כהן קטן או בעל מום פלוגתת ראשונים הוא, והיות והשימוש עם הכהן איסור דאורייתא הוא צריכים אנו להחמיר.

והנה בהגהות מיימוניות (עבדים פ"ג ה"ח) הביא ראייה מהרמב"ם שכתב עבד עברי כהן אינו נרצע מפני שנעשה בעל מום, עיי"ש, הרי שעכ"פ יכול להשתמש בכהן, וכתב גם הראיה הנ"ל מסוגיין לקיט כהן בישראל לא יאכל בתרומה, וחזינן שאפשר להשתמש בכהן, אולם נשאר בצ"ע מפני שהביא מהירושלמי שכתב המשתמש בכהונה מעל, עיי"ש.

ולמעשה, כתב הרמ"א (או"ח סי' קכח סמ"ה) אסור להשתמש בכהן, אפילו בזמן הזה, שהרי זה כמועל בהקדש אם לא מחל על כך.

ובמשנ"ב (סי' קעו-ו) ביאר הטעם שהוא כמועל בהקדש, שהרי נאמר 'וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב', ואף בזמן הזה שאין לנו קרבנות, הכהן בקדושתו עומד, ולכן גם בזמן הזה כהן אסור בגרושה, ולטמא למתים.

ומ"מ אם מחל מותר להשתמש בו, כיון שכבוד הכהונה, [דהיינו הדברים שעלינו לכבדם כגון לפתוח ראשון או ליטול מנה יפה ראשון וכדומה] ניתן לכהנים רק להנאתם, לפיכך בידו למחול וליתן רשות לישראל להשתמש בו.

אך יש מי שאומר שאינו יכול ליתן רשות להשתמש בו אא"כ יש לו איזה הנאה כגון בשכר, או אפילו בחנם לאדם חשוב שהוא חפץ לשמשו ונהנה מזה אבל אם אין לו שום הנאה מזה אין יכול למחול דאע"ג שכבוד יוכל למחול, שימוש ענין של בזיון הוא, וטוב להחמיר לכתחלה. ולהשתמש בהם שירות בזוי בודאי יש לזהר.

טענת צאי מעשי ידיך במזונותיך, באשה העובדת

בזמנו

בסוגיין מבואר שיכול הבעל לומר לאשתו צאי מעשה ידיך במזונותיך, והיינו שכשהאשה עובדת ומשתכרת כדי סיפוקה, אין לחייב את הבעל לזונה שהרי יכול לומר לה צאי מעשי ידיך במזונותיך.

והנה ברמב"ם (אישות פכ"א ה"א) ובשו"ע (אבהע"ז סי' פ ס"א) כתבו מעשה ידי האשה לבעלה, כיצד הכל כמנהג המדינה, מקום שדרכן לארוג, אורגת. לרקום, רוקמת. לטוות צמר או פשתים, טווה. ואם לא היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות האלו אינו כופה אלא לטוות בצמר בלבד.

וברמב"ם (שם) סיים וכתב, והטווייה היא המלאכה המיוחדת לנשים, שנאמר (שמות לה כה) 'וכל אשה חכמת לב בידיה טוו'.

ובבית מאיר (שם ס"א) כתב לדייק מלשון השו"ע כל המלאכות 'האלו' שהבעל יכול לחייב את אשתו רק לעסוק במלאכות המיוחדות לנשים, אבל לא במלאכות מסוג אחר, כגון חרישה וזריעה, או כמו עסק משא ומתן, וכ"ש ליסע לשווקים. ואף אם האשה עושה זאת מרצונה הטוב, מ"מ אינו יכול לכפות אותה אלא לטוות בצמר, וכיוצ"ב במלאכות המיוחדות לנשים.

וכן משמע מדברי הרשב"א (בתשובה, הו"ד בב"י סי' צה) שכתב, האשה אינה חייבת לטרוח לסתור ולבנות לעקור ולנטוע ולא להתעסק ברבית, אלא לעשות בצמר, ואם רוצה הבעל לשנותה למלאכה אחרת אינו רשאי. וכתב הבית מאיר לדייק מדבריו שמשמע שכן הדין אפילו אם דרך המדינה שנשים עוסקות במלאכות הנ"ל, מ"מ אין הבעל יכול לכופ אותה על כך.

וע"ע בפתחי חושן (אישות פ"י הערה ט) שהאריך בזה, וכתב שאף שרוב הנשים שעושות מלאכה בזמן הזה, מלאכתם מחוץ לביתם כגון בהוראה או בפקידות, ורק מיעוט דמיעוט מלאכתם בביתם כגון ששומרות על תנוקות או שתופרות, מכל מקום אין הבעל יכול לכופ את אשתו שצא לשוק למלאכה שהרי אין כל אשה מוכשרת לכך, ועוד שלא מסתבר שיכופ אותה לצאת לשוק בזמן שכל ההיתר לנשים לצאת לשוק אינו לפי רוח חכמים, [וסיים שם, שאדרבה יש לבעלה למונעה מלעבוד בשוק, ולהיפך ממה שחושבים העולם שיש מעלה בשידוכים כשיש לאשה מקצוע וכ"ש מקום עבודה].

לפי"ז כתבו הפוסקים (הו"ד באוצה"פ סי' ס"ק כד אות ו) באשה העובדת בזמן הזה במלאכה שאינה מיוחדת לנשים, כיון שאינה חייבת לעשות במלאכה כזו כלל, אין הבעל יכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך, שהרי יכולה לומר לו שאינה רוצה לעבוד. [וע"ע בשו"ת חדות יעקב (אבהע"ז סי' יח)].

אך מ"מ יכול לחייבה לעשות בצמר כמבואר בשו"ע (שם) שאם לא היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות האלו, אינו כופה אלא לטוות בצמר בלבד. וא"כ טענתה אינה טענה, שהרי יאמר לה טווי בצמר.

אמנם באופן שמלאכה בצמר אינה מספקת אלא ללחם בלבד, ולא לשאר צרכי מזונותיה, שוב טענתה טענה. (עיי"ן ח"מ סי' ע סק"ט, ב"ש שם סק"ז, ובאוצה"פ שם).

ניתוח פלסטי לנוי

כיום מצוי שעושים ניתוח פלסטי בגוף, לא לצורך רפואה אלא לצורך נוי ויופי, ובפוסקים דנו אם יש בזה איסור.

והנה להלכה קיי"ל שאין אדם רשאי לחבול בעצמו, (רמב"ם חובל ומזיק פ"ה ה"א, שו"ע חו"מ סי' תכ סל"א), ועיין בלח"מ (דעות פ"ג ה"א).

ועיין במנחת חינוך (ריש מצוה מח) שכתב כל שחבירו מוחל ומצוה להכותו נראה שאינו חייב ואינו עובר על זה באיסור כלל. ועיין בפני יהושע (ב"ק שם) והיש"ש (ב"ק פ"ח סי' נט) כתבו שגם המתירים לחבול בעצמו הוא רק בצורך קצת.

ובשו"ת חות יאיר (סי' קסג) כתב שאין אדם רשאי לומר שמוחל לעצמו ורוצה להזיק לעצמו, שמ"מ התורה הקפידה עליו ואמרה "ונשמרתם לנפשותיכם". עיי"ש.

ולפי"ז לכאורה העושה ניתוח הנ"ל חובל בעצמו ואסור לעשות כן. אך אפשר לומר שעד כאן לא אסרינו לאדם לחבול בעצמו, אלא כשעושה זאת להזיק לעצמו, אבל במקום שאינו עושה דבר זה להזיק לעצמו, אלא נעשה הדבר מדעתו ורצונו לטובת עצמו כנידון דידן שבניתוח זה הוא משפר את מראהו, יש להתיר.

ואכן ברמב"ם (חובל ומזיק שם) כתב, ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם כשר מישראל בין קטן בין גדול, בין איש בין אשה, דרך נציון [יש גורסים 'בזיון'] הרי זה עובר בלא תעשה.

ובשו"ת אגרות משה (חו"מ ח"ב סי' סו) כתב לדייק מדברי הרמב"ם, שרק בחבלה שהיא דרך נציון יש לאסור, וא"כ בניתוח פלסטי שהחבלה היא כדי ליפותה הרי אינו דרך נציון ובזיון ולא שייך האיסור. והוסיף האג"מ שאם במכה חברו האיסור הוא רק דרך נציון ובזיון, גם במכה בעצמו אין לאסור כשהוא ליפות שאינו דרך נציון ובזיון.

דיוק זה מבואר כבר בשו"ת יהודה יעלה (יו"ד סי' רמט) שנקט לבאר בפשיטות עפ"י דברי הרמב"ם הנ"ל שגם בחובל אם אינו דרך נציון אין איסור בכך.

ובאגרות משה (שם) הוסיף להוכיח שאף בלא חידושו של הרמב"ם שכל שאינו דרך נציון, אין איסור בדבר, יש לומר שאם הוא לטובת הנחבל ורוצה בזה יש להתיר, והיות ואמרו בסוגיין אין אשה אלא ליופי, א"כ הרי זה לטובתה ואין איסור בדבר.

וע"ע בשו"ת בית אבי (ח"ב חו"מ סי' קנב אות 1), בחלקת יעקב (ח"ג סי' יא), ובמשנה הלכות (ח"ד סי' רמו) שעמדו שם גם בכיו"ב אם מותר לאשה שיש לה שינוי בפניה כגון שחוטמה ארוך וכיו"ב לתקן זאת ע"י ניתוח פלסטי וזאת כדי שתוכל למצוא שידוך מתאים לה וכו', והעלו להקל בזה, עיי"ש. וע"ע לקמן (עה). בדין עשיית ניתוח זה באיש.

לעדכון ורישום שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל - 03-543-5757

או לתד. 5717 חיפה

פתיחת סתימה בשבת

בשו"ע (או"ח סי' שלו ס"ט) נפסק שצנור המקלח מים מן הגג, שעלו בו קשים ועשבים (תלושים, משנ"ב שם) שסותמים ומעכבים קילוח המים, והמים יוצאים ומתפשטים בגג ודולפים לבית. מותר למעך העשבים ברגליו בצנעה, כיון שהתיקון הוא על ידי שינוי, שהרי אינו עושה אלא ברגליו, ובמקום הפסד לא גזרו רבנן.

והיינו שאם מפנה את העשבים כדרכו ולא כלאחר יד הרי הוא אסור, משום בונה.

ובפוסקים דנו בדין כיור או בית הכסא שנסתם הצינור שלהם, אם מותר לפותחו ע"י כלי גומי הנקרא פלאנדזער (פומפה).

יש שכתבו להתיר, ובפרט כשיש בזה משום כבוד הבריות, ומפני שאין זה אלא כפתיחת בקבוק שנסתם צווארו שמוותר אף אם הוא למחובר לקרקע (שמירת שבת כהלכתה פ"ב הערה נ בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל), ומ"מ כתב, שכיון שיש בזה משום עובדין דחול אין להקל בזה אלא בשעת הדחק ובמקום צורך גדול.

וכן מבואר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' עה) שכתב על דבר בית שנסתם מושב הבית הכסא [לא הצינורות בעומק, רק בכלי העליון נפל איזה דבר קשה, או איזה נייר עבה וכו'], היות והשימוש במשאבה אינו אלא כמו פתיחת בקבוק שנסתם צווארו, שמבואר בכמה מקומות להתיר. ואף שבצינור המקלח מים מן הגג, שעלו בו קשים ועשבים תלושין, שסותמים ומעכבים קילוחו וכו', ממעכן ברגלו בצנעה. והיינו שלא הותר אלא על ידי שינוי ובצנעה משום פסידא, ואפילו בתלושים דליכא משום תולש, צריך לומר ששם מדובר שנסתם סתימה ממש שנחשב כפותח מחדש, וכיון שבנידון דידן אפשר לדחות הסתימה במשאבה הנ"ל שדבר זה אינו נחשב למעשה אומן, ובודאי לא נסתם סתימה מעלייתא, יש לומר שמותר לפותחו בשבת, במקום שיש צורך גדול. והאריך שם עוד לדון בעיקר ההיתר להדיח בית הכסא. וסיים שלמעשה במקום צורך גדול יש מקום להתיר. אך מ"מ כתב (שם ח"ז סי' יט) שכדי לצאת מכל חשש ופקפוק יש לעשות אם אפשר ע"י עכו"ם, ואם אי אפשר יעשה כלאחר יד דהיינו בידו השמאלית, או עכ"פ ביד אחת כיון שדרך הפעולה לפתוח סתימת ביה"כ ע"י פאנטשער בשתי ידים.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' מאות ט) כתב, כשנסתם הכיור (סיניק) בשבת אם מותר לקחת כיפת שאיבה (פלענגער) ולנקותו, נראה לע"ד דאם הוא דבר המצוי אין זה ענין קלקול ותיקון ויש להתיר גם בכיפת שאיבה, דהא מיוחד לכך והוי זה רק כהדחת כלים לצורך השבת, אבל אם אינו מצוי יש להחשיב זה כתיקון קצת אף אם אין צריך לאומן, ואסור בכיפת שאיבה אף אם לא נסתם ממש שיוצאין המים מעט מעט שהרי אינו מיוחד שוב לשבת שהרי דבר שאינו מצוי הוא, וגם יש להצריך לעשות שלא כדרך שמנקים, ואם נסתם לגמרי שהוא תיקון ממש כעשיית פתח יש לאסור לגמרי אך אם יש צורך גדול יש להתיר ע"י נכרי.

וע"ע בשו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי' קלח), באר משה (ח"א סי' כט, ח"ג סי' ע), שערים המצוינים בהלכה (סי' פ"ק ס"ט), ובאז נדברו (ח"ה סי' כ) מה שכתבו בנידון זה.

כשרות בהמה עפ"י רוח הקודש

בסוגיין, אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטורנגא דמלכא חזייה רב אשי למר זוטרא דחזור אפיה שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה א"ל אפסדת לסעודתא דמלכא אמרו ליה אמאי תיעבד הכי, אמר להו מאן דעביד הכי פסיל למאכל דמלכא, אמרו ליה אמאי, אמר להו דבר אחר חזאי ביה, בדקו ולא אשכחו שקל אצבעתיה אנח עליה, אמר להו הכא מי בדקיתו, בדקו אשכחו, וא"ל רבנן מ"ט סמכת אניסא אמר להו חזאי רוח צרעת דקא פרחא עילויה. ופרש"י דפרחה עילויה דמר זוטרא, פירוש וכיון דפרחה עילויה רוח צרעת ידע שהמאכל שנתן הימנו יש שם בשר מצורע.

והנה מסופר שפעם אכל הבעש"ט הק' יחד עם הגאון בעל הנו"ב ובאמצע הסעודה התעוררה שאלה שמצאו עצם שבור, והביאו לנו"ב שיפסוק אם המאכל כשר או לא, ובפלפולו ובכח תורתו התיר הנו"ב ביהודה את המאכל. פנה אליו הבעש"ט ז"ע ואמר, אני ידעתי שזה כשר. שאלו הנו"ב ביהודה האין ידע ובמה ידע. והשיב לו הבעש"ט, מעולם איני נוטל כף עם מרק לפי עד שהנני רואה עליו שם הוי"ה, וכיון שקודם אכילה ראיתי שם הוי"ה על המאכל ידעתי שהוא כשר מכיון שעל טריפה אין שם הוי"ה.

ורבים שאלו ותמהו על מעשה זה, כיצד אפשר לפסוק על כשרות הבשר על פי רוח הקודש וכיוצ"ב.

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' רעא) כתב שלכאורה הוא מפורש בסוגיין שרוח צרעת שורה על המאכל טמא, ולהיפוך ודאי רוח טהרה שורה על מאכל כשר, אלא שצריכין לזכות לכך לראות זאת.

וציין עוד למה שכתב בספר חסידים (סי' תתל"ג) אחד היה יודע לעיין בבהמה בחייה אם היא כשירה או טריפה ולא רצה ללמד אמר שמא יסמכו על זה ולא יבדקו ופעמים יטעה ואמרו חכמים ואל ביתך אל תשען (משלי ג' ה). ובדרכי משה (יו"ד סי' לה) הביא סימנים לבדוק על בהמה בחייה אם היא טריפה או לא, אך כתב שאין לסמוך על כך לעיין טריפות הריאה, עיי"ש.

קטיעת איבר להצלת חבירו

הגמ' מספרת על רב אשי שראה שמר זוטרא הסתכן, וכדי להצילו עשה רב אשי מעשה שהסתכן בכך, שאלוהו רבנן מדוע סמכת על הנס, השיב להם רב אשי, שראה על מר זוטרא רוח צרעת. ופירש רש"י (מהדו"ק, הו"ד בשיטמ"ק) שרב אשי ביאר שמטעם זה מסר את נפשו לסכנת מוות ע"י המלך.

והנה בחת"ס (מהדו"ק בסוגיין) כתב לדייק מדברי רש"י שמחוייב אדם לסכן עצמו כדי להציל את חבירו, והביא ששאלה זו נשאלה כבר מלפני הרדב"ז (ח"ג סי' תרכ"ה) במעשה שהיה בעכו"ם שאמר לישאל או תניחני לקטוע ממך אבר אחד שאין בו סכנת נפשות, או אמית חברך, והיה נראה לשואל ללמוד ק"ו דפיקוח נפש דוחה שבת ושבת דוחה סכנת אבר אחד מכ"ש שפיקוח נפש ידחה סכנת אבר אחד ומחוייב זה להניח לקטוע לו אבר אחד להציל חבירו. והעלה הרדב"ז שזה חסידות של שטות מכמה טעמים, חדא שדרכיה דרכי נועם ואין זה דרכי נועם. ועוד שאין עונשים מק"ו.

ובחת"ס האריך לדון ולהקשות בדברי הרדב"ז, ובסוף דבריו כתב שבקטוע ע"י מכת חרב נראה כהרדב"ז, אמנם בקטוע ע"י סם יש להסתפק, ובשמעתין יש לומר שסכנת רב אשי אצל המלך היה שיקטע את אצבעו ע"י סם. ולכן סמך על נס להציל את מר זוטרא מרוח צרעת שהוא סכנת כל הגוף. וסיים, ועדיין צריך אני לעשות לי רב בכל הנ"ל. וראה עוד לעיל (ל"ב) אריכות בדין זה.

כבתו ובעלה

האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר וכו' ה"ז מקודשת

'וארד להצילו מיד מצרים' וכו' (שמות ג' ח - יב), והקשה (תוס' ד"ה לאחר) לר"מ דאדם מקנה דבר שלא הא לעולם, ה"מ לדבר שהוא בעולם, אבל לדבר שלא בא לעולם לא, והא לאחר שאתגייר או שאשתחרר הוי לדבר שלא בא לעולם. ות"י תוס' שכל הני לא חשיב כ"כ דבר שלא בא בעולם, כי י"ל שאיירי כל הני בדעבידי דאתו כגון ששמע מרבו שישחררו ע"ש. ממילא י"ל שלמרע"ה היה ק' כקו' התוס', האיך אמר ה' וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ היא אל ארץ טובה וכו', הלא הוי מקנה לדבר שלא בא לעולם, כי עדיין לא נשתחררו ועדיין לא נתגירו, וכמאמר הכתוב, וכי הוציא את בני"י ופירש"י מה זכו ישראל וכו', ר"ל הלא אינם יכולים לזכות בארץ, כי הוי לדבר שלא בא בעולם. ע"ז השיב ה' כתי' התוס' בהוצאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, דהיינו ששמע מפי רבו שישחרר אותם ויגירו א"ע, א"כ הוי כהקנה לדבר שבא בעולם.

(לחם אשר, שמות)

הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד

על ידי שבערב קורין קריאת שמע, ומפקיד נשמתו ורוחו, וכל תשוקותיו לבעל הפקדון, שמאמין ומבין שהכל הוא בחיות הבורא ב"ה, ואפילו הסיטרא אחרא גם כן הוא מחמת החיות הבורא יתברך, והוא בראם כדי להיות הבחירה, והמלאך המות הוא בעל הפקדון, והקב"ה מחזירו כנ"ל ובוז נפקע כל שיעבודו וכמו ששינו (גיטין מה). עבד שברח לארץ ישראל וכו' יצא לחירות, מכל שכן שברח להקב"ה וקדושת ישראל והבן.

ויש רמז לזה במאמרם ז"ל הקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שיעבוד, היינו שעובד ה' יתברך בכל לבבך בשני יצריך, בזה מכניס את החמץ הוא היצר הרע וחיילין וכו' להקדש הקב"ה, ועל ידי זה נעשה משוחרר ודבק בקדושת ישראל.

(רמתיים צופים, תנא דבי אליהו פרק ב')

הבטלה מביא לידי שעמום

אם נסתכל בחיינו הגשמיים מצד המבט הפנימי נראה שהכל עייפים, עייפות של עצלות. הן עבודה רוחנית במרץ וברצון לא תעיף כלל, בבחינת 'הנותן ליעף כח', כי בדביקות של מעלה לא תיתכן עייפות, אך עייפות של עצלות היא בחינה במיתה, מיתת הנפש, כאז"ל 'הבטלה מביאה לידי שיעמום' ופירש"י ז"ל שעמום, שיגעון.

המתמיד בלימוד התורה הקודשה מוצא את מקור חייו בתוך עצמו, וחדשות מבחוץ אינן שייכות לו כלל ולא יעניינו אותו, הוא מרוכז בתוך עצמו ושום דבר מבחוץ לא יצליח לבלבל אותו. מאידך גיסא, הבטלן ישן, מת בתוכו, כל תנועה קלה מבחוץ תבלבלהו והוא מיד יתחיל לרדוף אחריו בדעתו, זו בחינת נע ונד הרוחני קללת קין. למדנו לבטלן בחינת מיתה. למתמיד בחינת חיים.

(מכתב מאליהו, ח"ב)

אוצר השביל העית

יוצא לאור במהדורה חדשה ומורחבת
בתוספת חיבורים חדשים, והוספות רבות

תלמוד ירושלמי מסכת שביעית

עם כל המדרשים

ר"ש סיריליאנו, מהר"א פולדא, פני משה, ביאור הגר"א, שנות אליהו (ליקוטים), רידב"ו, ביאור הגאון רבי חיים קנייבסקי, מסורת הש"ס, עין משפט, שינוי נוסחאות, הגהות וצינונים

ילקוט תוספות

תוספות מהר"א פולדא, מראה הפנים, תוספות הרי"ד ערוכים כחיבור אחד לפי סדר הלכות ירושלמי

קובץ ביאורים מולל: פירוש הקצר, ספר ויה, עולם ירושלמי מדרש הסובב, ספר יפה מראה על הגהות הידועות, מעשה אוריג

ילקוט מפרשים

ילקוט נכבד מתוך חיבורי האחרונים שונים בדברי הידועות

משניות מסכת שביעית מהדורה א

עם פירושי הראשונים

ר"י בן מלכי צדק, ר"ש משאנץ, רמב"ם, רא"ש, שנות אליהו,

ביאורי הראשונים, הגהות והערות

ובכסופו: חידושי הראשונים

על המשנה

תוספתא מסכת שביעית

עם הסידורים חסדי דוד,

מנחת ביכורים,

עיטור ביכורים,

פירוש רבי יונה

ב"ר גרשון ז"ל מווילנא,

מנחת יצחק שיירי מנחה,

קומץ מנחה, ליקוט ראשונים,

הגהות הגר"א ושינויי נוסחאות

תלמוד בבלי בענייני שביעית

מאסף של כל

סוגיות הבבלי בענייני שביעית

מולל הלכות רב אלפס, רא"ש,

מרדכי, ומפרשי הש"ס.

משניות מסכת שביעית מהדורה ב

עם פירושי רבותינו האחרונים

רע"ב, תי"ט, מלאכת שלמה,

קול הרי"ט, שושנים לדוד, בית דוד,

מהר"ת, רעק"א, תוס' חרשים,

תפא"י, משנה ראשונה,

תוס' אג"ש, פני יקו

ובכסופו: ילקוט מפרשי המשנה

מגדולי האחרונים

שאלות והשאלות הקדמונים

מענין מידות עמ"ס
בשביעית

טארץ ישראל

מפרשי

היד החזקה
- הלכות שמיטה

ליקוט נכבד

ממאות חיבורי רבותינו

האחרונים מפרשי דרמב"ם

משנה תורה להרמב"ם

הלכות שמיטה

עם כל מפרשי

הרמב"ם

תורת כהנים - פרשת בהר

עם פירושי רבותינו

רבינו הלל, ראב"ד,

המיוחס להר"ש משאנץ,

קרבן אהרן,

זית רענן, הגהות הגר"א,

הגהות מהר"י"ד, חסין חיים,

שינויי נוסחאות וצינונים

עוד לא היה כבושים הזה!

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

